

AJANKOHTAISTA

Keruukohteena päiväkotij- ja koulumuistot

Pauli Arola & Jan Löfström

Viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana sekä koulun että lasten päivähoidon maailmat ovat muuttuneet huomattavan paljon. Koulun osalta suurin muutos on epäilemättä ollut siirtyminen peruskouluun 1970-luvulla. Rinnakkaiskoulusta yhtenäiskouluun siirtyminen oli suuri organisatorinen muutos, mutta myös koulun arkielämässä monet asiat saivat toisenlaisen muodon. Oppilaat alkoivat opiskella aineenopettajien johdolla aiempaa myöhäisemmässä vaiheessa. Seminaarin käyneiden kansakoulunopettajien rinnalle alkoi tulla yliopistotasaisen luokanopettajakoulutuksen käyneitä luokanopettajia.

Samoihin aikoihin opetukseen tuli uusia pedagogisia avauksia, joista kenties kaikkein tunnetuin on joukko-opin lisääminen matematiikan opetukseen. 1970-luvulla syntyivät myös kouluneuvostot, joissa oli tarkoitus toteuttaa oppilasitsehallintoa kansainvälisesti poikkeuksellisen laajassa mitassa. Yhteiskunnallinen keskustelu ja poliittinen väittely oli vilkasta, mutta se laantui vuosikymmenen kuluessa ja kouludemokratian käytännöt hiipui-
vat. 1980- ja 1990-luvuilla uusina asioihin kouluun tulivat muun muassa lukion luokatto-
muus ja kurssimuotoinen opiskelu erityisesti lukiossa mutta nämä yleistyivät vähitellen
myös peruskoulussa.

Päivähoidossakin on viime vuosikymmenten aikana tapahtunut monia muutoksia. Lastentarhan nimike on korvautunut päiväkodilla. Samoin kuin luokanopettajien, myös lastentarhanopettajien koulutustausta on akatemisoitunut. Tarhatätien sijasta kasvatuksesta vastaavat tätä nykyä kasvatustieteen kandidaatin tai varhaiskasvatuksen maisterin tutkinnon suorittaneet lastentarhanopettajat. Lisäksi asiakkuuspuhe näkyy päiväkotien arjessa. Vanhempien kanssa käydään muualta työelämästä tuttuja kehityskeskusteluja. Joukkomuotoinen kasvatustutkimus onkin vaihtunut lasten henkilökohtaiset tavoitteet huomioon ottavaan kasvatustutkimukseen.

Koulu ja päiväkotij ovat osa yhteiskuntaa, ja siten on luonnollista, että suuret koko yhteiskuntaa ja kulttuuria koskevat kehitysilmiot ovat vaikuttaneet myös kouluissa ja päiväkodeissa, onpa sitten kyse kodin ja koulun tai kodin ja päiväkodin välisestä suhteesta tai elämäntavan ja arvojen muutoksista.

Millaista oli koulussa ja päivähoidossa ennen 1970-lukua? Tätä aikaa muistavat henkilöt ovat tänään vähintään noin viisikymmenvuotiaita, ja tuolloin työntekijänä itse toimineet jo seitsemissäkymmenissä tai sen yli. Olisi tärkeää kerätä talteen tuota aikaa sekä koulun ja päivähoidon muuttumista koskevia muistoja niiltä, jotka ne vielä hyvin muistavat.

Tällainen aineisto olisi arvokasta paitsi alan itseymmärryksen kannalta, myös erityisesti tutkimuskäyttöä varten. Tärkeitä näkökulmia ovat niin entisten oppilaiden ja päiväkotilasten kuin työntekijöiden ja lasten vanhempien kokemukset. Muistajien joukko on suuri. On

kuitenkin pohdittava, mikä on tarkoituksenmukainen tapa kerätä laajaa yhteiskunnallista muutosta koskevaa aineistoa niin, että siitä hyötyvät myös tulevan ajan tutkijat.

On ilmeistä, että keruutyö ei voi olla yhden toimijan varassa. Laajatkin hankkeet tarvitsevat kuitenkin aloitteentekijän, joka kokoaa keruusta kiinnostuneita tahoja työskentelemään yhteisen päämäärän hyväksi.

Lastentarha- ja päiväkotimuistojen keruuhanke käynnistyy syksyllä 2011. Sen toteuttavat yhteistyössä Ebeneser-säätiö ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Ebeneser-säätiö tukee varhaiskasvatuksen tutkimusta ja kerää lastentarhatoimintaan liittyvää historiallista materiaalia sekä ylläpitää Helsingissä sijaitsevaa Lastentarhamuseota. Lastentarha- ja päiväkotimuistojen keruu on säätiön toiminta-alaa ajatellen hyvin luonteva panostuskohde. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura kokeneena monien keruukilpailujen ja muistitietokeräysten toteuttajana ja yhteistyökumppanina on ollut arvokas tuki jo keruun suunnitteluvaiheessa.

Koulumuistojen keruuhankkeen tapauksessa Suomen Kouluhistoriallinen Seura voisi olla aloitteentekijä. Se on pieni tieteellinen yhdistys, mutta tässä asiassa ylivoimainen, koska sen tavoitteena on kasvatuksen historian monitieteisen tutkimuksen edistäminen. Seura voi kutsua asiasta kiinnostuneita toimijoita keskustelemaan keruun tavoitteista, toteuttamisavasta, aikataulusta ja rahoituksesta. Suurin keruutoiminnan asiantuntemus on organisaatioissa, jotka luonnostaan keräävät muistitietoa ja esineellistä kulttuuriperintöä. Yhteistyö niiden kanssa on välttämätön.

Koulumuistojen keruu voidaan organisoida usealla tavalla. Voidaan esimerkiksi järjestää kirjoitus- ja keruukilpailuja, muistelutyöpajoja ja koota nettiin keskustelijoita vaihtamaan koulumuistojaan. Erilaiset keruutavat eivät syö toisiaan, vaan luovat työhön luontevan työnjaon. Sen avulla kohdataan erilaisia muistelijaryhmiä.

Muistitiedon keruussa on pohdittava muun muassa sitä, mitä keruulla halutaan saada aikaan, keille osallistumiskutsu suunnataan, miten saatu materiaali käsitellään, minne se talletetaan, kuka kantaa vastuun sen saatavilla olosta ja kuinka paljon voimavaroja (rahaa, henkilötyövoimaa) keruuseen voidaan osoittaa.

Koulumuistojen keruu tuottaa arvokasta aineistoa akateemiselle tutkimukselle ja sekä perus- että jatko-opiskelijoiden opinnäytetöihin. Suuren yhteiskunnallisen muutoksen tavoittaminen on vaativaa – se edellyttää teräviä menetelmiä, kysymyksenasetteluja ja näkökulmia. Keruu on käynnistettävä mahdollisimman pian. Jos keruuta lähdetään toteuttamaan, siinä on aineksia suureksi hankkeeksi!

FT Pauli Arola on kasvatuksen historian verkoston puheenjohtaja ja Suomen Kouluhistoriallisen Seuran varapuheenjohtaja.

Jan Löfström on historiallisen antropologian dosentti Jyväskylän yliopistossa ja toimii historian didaktiikan yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa.